

*Департамент культури і туризму, національностей та релігій
Чернігівської облдержадміністрації*

КЗ «Чернігівська обласна бібліотека для дітей ім. М. Островського»

Роде наш красний,

Роде наш прекрасний...

Дослідник історичного минулого

145 років від дня народження Петра Михайловича Добровольського

Краєзнавчі дайджест-читання

Випуск 27

Чернігів-2016

Продовжуємо знайомити читачів із видатними постатями Чернігівщини. 2016 року виповнюється 145 років від дня народження Петра Михайловича Добровольського – відомого краєзнавця та громадського діяча.

Серед дослідників історії Чернігівщини кінця 19 – початку 20 ст. постать Петра Михайловича дуже цікава. Він відомий нам як керуючий справами Чернігівської вченої архівної комісії, археолог, музеєзнавець – тобто людина, яка вивчала і намагалася зберегти історію рідного краю.

Народився Добровольський 16 (29) січня 1871 року в Яриловичах Городнянського повіту (зараз Ріпкинський район) в родині диякона. Початкову освіту здобув у Чернігівському духовному училищі, а потім вступив до Чернігівської духовної семінарії. Але матеріальна скрута, смерть батька та раннє одруження не дало змогу Петру закінчити навчання.

Свою службу діяльність почав у церковному відомстві. Був псаломником в Іллінській церкві, потім витримав іспит на звання вчителя церковно-приходської школи, працював у Чернігівському

повітовому земстві, Чернігівському сирітському притулку, служив у конторі Чернігівської губернської лікарні, Чернігівській духовній консисторії та Чернігівській міській думі.

Наприкінці 90-х років 19 ст. Петро Михайлович розпочав вивчати місцеву церковну історію – 1899 року вийшла друком брошура Добровольського «Памятники времен Святителя Феодосия Углицкого в Черниговском Елецком монастыре», де було зібрано його статті, надруковані в «Черниговских епархиальных известиях».

1900 року з'являється праця Добровольського «Царские и патриаршие грамоты, хранящиеся в ризнице Троицкого Архиерейского дома».

Кінець 19 і початок 20 ст. був періодом зростання інтересу чернігівців до історії свого краю. З початку 70-х років займається дослідженням чернігівських курганів професор Д. Я. Самоквасов. 1896 року утворюється губернська вчена архівна комісія. У наступному році члени комісії створюють

історичний музей. Ще через рік виходить друком перший том книги О. О. Русова «Опис Чернігівської губернії». Значною подією було відкриття у 1900 році музею українських старожитностей В. В. Тарновського. У 1907 році виникає єпархіальне древлєсховище, що також було своєрідним музеєм.

Така атмосфера була навколо Петра Добровольського у молоді роки.

Саме під час роботи у консисторії П. Добровольський зацікавився

минулим рідного краю і особливо історією церкви. Починаючи з 1898 р., на сторінках «Черниговских епархиальных известий» з'являються публікації церковно-історичного змісту за його підписом. Він дослідив розписи

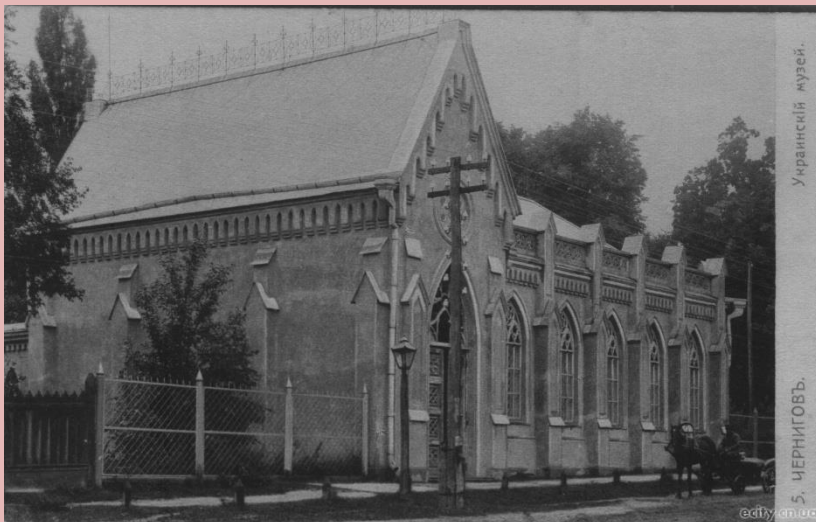
Спаського собору, Єлецького монастиря, залишки Юр'євої божниці в Острі та інші пам'ятки. У 1899 році Петро Михайлович обраний членом Чернігівської губернської ученої архівної комісії, а в липні 1902 року став керуючим справами цієї установи. У серпні 1902 року Петро Добровольський брав участь у роботі 12 Всеросійського археологічного з'їзду в Харкові і відтоді захопився археологією. Спілкування з відомими вченими дозволило йому познайомитися з методами та прийомами археологічних досліджень.

Протягом 1902-1903 років Петро Михайлович досліджував архів Чернігівської чоловічої гімназії й опублікував велику добірку документів з історії цього навчального закладу. Як стверджували сучасники дослідника, саме завдяки Добровольському Чернігів налагодив наукові зв'язки з провідними науковими центрами.

У жовтні 1902 року за його участю архівна комісія ухвалила «Програму збирання археологічних, історичних та етнографічних відомостей по Чернігівській губернії», а навесні 1903 року постало питання про складання археологічної карти Чернігівської губернії.

Передусім члени комісії стежили за проведенням земляних та будівельних робіт на території стародавнього Чернігова. У серпні 1903 року, завдяки особистим діям Добровольського, комісією були зупинені земляні роботи біля Борисоглібського собору, де під час риття котловану під ретирад було відкрито 16 кістяків. Історія набула розголосу і Петра Михайловича було звільнено з роботи в Казенній палаті.

Свої самостійні дослідження Добровольський започаткував уздовж

Халявинського шляху, що на північній околиці Чернігова, де дослідив курганне поховання дружинника з конем.

Також дослідник звернувся і до вивчення курганного некрополя літописного Оргоще, розташованого на

західній околиці с. Табаївки.

На XIII Всеросійському археологічному з'їзді в Катеринославі в 1905 році Добровольський виступив з рефератом про розкопки біля с. Рогощів.

Яскравою сторінкою життя та діяльності Петра Михайловича став період підготовки та проведення XIV Всеросійського археологічного з'їзду в Чернігові у 1908 році.

На секційних засіданнях він виступав з доповідями: «Где находились старинные, несуществующие храмы Чернигова», «Об Олеговом поле» та «О пещерах Елецкого монастыря».

Після закриття з'їзду всі нерозібрані музейні колекції перейшли у власність Чернігова. За ініціативи Петра Добровольського, Чернігівська міська дума вирішила створити із своїх колекцій історичний музей у пам'ять 1000-ліття першої літописної згадки про місто і об'єднати його з музеєм архівної комісії. Реорганізація експозиції музею було закінчено восени 1909 року.

Дослідник був працьовитою людиною. З-під його пера вийшло чимало робіт з історії нашого краю.

Життя Добровольського обірвалося рано. 21 серпня 1910 він помер на дачі в селі Подусівка і був похований біля Воскресенської церкви. На жаль могила його не збереглася. Але ім'я його пам'ятають і шанують всі, хто вивчає історію Чернігівщини.

Рекомендована література:

1. П. М. Добровольський (1871-1910) // Історичний календар Чернігівщини / упор. О. Деко. – К.: Чернігівське земляцтво, 1997. – С. 38.
2. Руденок, В. Дослідник історичного минулого / В. Руденок // Чернігівські відомості. – 2007. – 30 травня. – С. 21.
3. Руденок, В. Неутомимый исследователь / В. Руденок // Вал. – 2000. – 6 июля. – С. 7.
4. Черненко, О. Петро Добровольський – краєзнавець, археолог, музеєзнавець / О. Черненко, Л. Ясновська // Сіверянський літопис. – 1999. - № 5. – С. 34-40.
5. Пристайко, Валерій. Участь П. Добровольського в роботі Чернігівської губернської вченої архівної комісії / В. Пристайко [Електронний ресурс] : Електрон. дані. – Режим доступу <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/39978/17-Prystayko.pdf?sequence=1>. - Назва з екрану.

Укладач:

Казакова Л. М.

Редактор:

Вересоцька В. М.

Відповідальна за випуск:

Клюй Т. М.